

Il calendario romano

Anticamente, i Romani crearono il calendario di 10 mesi perché Romolo volle seguire il "calendario lunare". Pertanto il primo mese era Marzo; il quinto mese venne denominato con il nome "Quintilis" (l'attuale Luglio); "Sextilis" (l'attuale Agosto) era il sesto mese; "September" il settimo; "October" l'ottavo mese e così via. Nel II° secolo a.C. (cioè nel 200 a. C.) , Numa Pompilio lo portò a 12 mesi per farlo coincidere con l'anno solare.

Italiano	Latino
Gennaio	<i>Januarius</i> – il mese sacro a Giano, lat. Ianus.
Febbraio	<i>Februarius</i> - il mese della purificazione, lat. Februa = riti di purificazione
Marzo	<i>Martius</i> - il mese sacro a Marte
Aprile	<i>Aprilis</i> – Il mese sacro a Venere
Maggio	<i>Maius</i> - il mese sacro a Maia, antica divinità italica
Giugno	<i>Iunius</i> – il mese sacro a Giunone, dea della prosperità
Luglio	<i>Quintilis</i> poi <i>Iulius</i> – In onore a Giulio Cesare
Agosto	<i>Sextilis</i> poi <i>Augustus</i> in onore di Augusto
Settembre	<i>September</i> – settimo mese
Ottobre	<i>October</i> – ottavo mese
Novembre	<i>November</i> – nono mese
Dicembre	<i>December</i> – decimo mese

In ogni mese si indicano tre giorni fissi o fondamentali:

- Kalendae (Calendae) , -arum f. Plur. = calende, ossia il primo giorno del mese (Es. *Kalendis Ianuariis* = 1 Gennaio) ;
- Nonae, arum f. plur. = none, ossia il 5 del mese di Gennaio , Febbraio, Aprile, Giugno, Agosto, Settembre, Novembre e Dicembre; il 7 del mese di Marzo, Maggio, Luglio, Ottobre (per ricordare meglio "mar – ma- lu – ot") (Es. *Nonis Martiis* = 7 Marzo) ;
- Idus, uum f. Plur. = Idi, ossia il 13 del mese di Gennaio , Febbraio, Aprile, Giugno, Agosto, Settembre, Novembre e Dicembre; il 15 del mese di Marzo, Maggio, Luglio, Ottobre (per ricordare meglio "mar – ma- lu – ot") (Es. *Idibus Ianuariis* = 13 Gennaio).

Il giorno precedente rispetto alle calende, alle none, e alle idi, si esprime con il termine "pridie" (Es. pridie Kalendas Ianuarias = 31 Dicembre / pridie Nonas Ianuarias = 4 Gennaio / Pridie Idus Ianuarias = 12 Gennaio)

Tutti gli altri giorni dei mesi si esprimevano indicando i giorni mancanti per arrivare al giorno fondamentale “successivo” , contando sia il giorno di partenza che quello di arrivo, anteponendo la preposizione “ante” (es. ante diem Idus Ianuarias = 8 Gennaio).

Il Calendario Giuliano è quello che riformerà Giulio Cesare, portando l'anno a 365 giorni con il suo relativo anno “bisestile”.

Altre modifiche verranno fatte nel 1582 dal papa Gregorio XIII (calendario gregoriano)

	Marzo - Maggio – Luglio - ottobre	Gennaio – Agosto - Dicembre	Aprile, Giugno, Settembre, Novembre	Febbraio
1	Kalendis	Kalendis	Kalendis	Kalendis
2	a.d. VI Nonas	a.d. IV Nonas	a.d. IV Nonas	a.d. IV Nonas
3	a.d. V Nonas	a.d. III Nonas	a.d. III Nonas	a.d. III Nonas
4	a.d. IV Nonas	Pridie Nonas	Pridie Nonas	Pridie Nonas
5	a.d. III Nonas	Nonis	Nonis	Nonis
6	Pridie Nonas	a.d VIII Idus	a.d VIII Idus	a.d VIII Idus
7	Nonis	a.d. VII Idus	a.d. VII Idus	a.d. VII Idus
8	a.d VIII Idus	a.d VI Idus	a.d VI Idus	a.d VI Idus
9	a.d. VII Idus	a.d. V Idus	a.d. V Idus	a.d. V Idus
10	a.d VI Idus	a.d. IV Idus	a.d. IV Idus	a.d. IV Idus
11	a.d. V Idus	a.d III Idus	a.d III Idus	a.d III Idus
12	a.d. IV Idus	Pridie Idus	Pridie Idus	Pridie Idus
13	a.d III Idus	Idibus	Idibus	Idibus
14	Pridie Idus	a.d XIX Kalendas	a.d. XVIII Kalendas	a.d. XVI Kalendas
15	Idibus	a.d. XVIII Kalendas	a.d XVII Kalendas	a.d. XV Kalendas
16	a.d XVII Kalendas	a.d XVII Kalendas	a.d. XVI Kalendas	a.d. XIV Kalendas
17	a.d. XVI Kalendas	a.d. XVI Kalendas	a.d. XV Kalendas	a.d. XIII Kalendas
18	a.d. XV Kalendas	a.d. XV Kalendas	a.d. XIV Kalendas	a.d. XII Kalendas
19	a.d. XIV Kalendas	a.d. XIV Kalendas	a.d. XIII Kalendas	a.d. XI Kalendas
20	a.d. XIII Kalendas	a.d. XIII Kalendas	a.d. XII Kalendas	a.d. X Kalendas
21	a.d. XII Kalendas	a.d. XII Kalendas	a.d. XI Kalendas	a.d. IX Kalendas
22	a.d. XI Kalendas	a.d. XI Kalendas	a.d. X Kalendas	a.d. VIII Kalendas
23	a.d. X Kalendas	a.d. X Kalendas	a.d. IX Kalendas	a.d. VII Kalendas
24	a.d. IX Kalendas	a.d. IX Kalendas	a.d. VIII Kalendas	a.d. VI Kalendas
25	a.d. VIII Kalendas	a.d. VIII Kalendas	a.d. VII Kalendas	a.d. V Kalendas
26	a.d. VII Kalendas	a.d. VII Kalendas	a.d. VI Kalendas	a.d. IV Kalendas
27	a.d. VI Kalendas	a.d. VI Kalendas	a.d. V Kalendas	a.d. III Kalendas
28	a.d. V Kalendas	a.d. V Kalendas	a.d. IV Kalendas	Pridie Kalendas
29	a.d. IV Kalendas	a.d. IV Kalendas	a.d. III Kalendas	
30	a.d. III Kalendas	a.d. III Kalendas	Pridie Kalendas	
31	Pridie Kalendas	Pridie Kalendas		

	MARTIUS - MAIUS IULIUS - OCTOBER	ANUARIUS – AUGUSTUS - DECEMBER	APRILIS – IUNIUS – SEPTEMBER -NOVEMBER	FEBRUARIUS	FEBRUARIUS (annus intercalarius)
1	Kalendis Martiis, Maiis, Iuliis, Octobribus	Kalendis Ianuariis, Augustis, Decembribus	Kalendis Aprilibus, Iuniis, Septembribus, Novembribus	Kalendis Februariis	Kalendis Februariis
2	ante diem sextum Nonas Martias, Maias, Iulias, Octobres	ante diem quartum Nonas Ianuarias, Augustas, Decembres	ante diem quartum Nonas Apriles, Iunias, Septembres, Novembres	ante diem quartum Nonas Februarias	ante diem quartum Nonas Februarias
3	ante diem quintum Nonas ...	ante diem tertium Nonas ...	ante diem tertium Nonas ...	ante diem tertium Nonas ...	ante diem tertium Nonas ...
4	ante diem quartum Nonas ...	pridie Nonas ...	pridie Nonas ...	pridie Nonas ...	pridie Nonas ...
5	ante diem tertium Nonas ...	Nonis Ianuariis, Augustis, Decembribus	Nonis Aprilibus, Iuniis, Septembribus, Novembribus	Nonis Februariis	Nonis Februariis
6	pridie Nonas ...	ante diem octavum Idus Ianuarias, Augustas, Decembres	ante diem octavum Idus Apriles, Iunias, Septembres, Novembres	ante diem octavum Idus Februarias	ante diem octavum Idus Februarias
7	Nonis Martiis, Maiis, Iuliis, Octobribus	ante diem septimum Idus ...	ante diem septimum Idus ...	ante diem septimum Idus ...	ante diem septimum Idus ...
8	ante diem octavum Idus Martias, Maias, Iulias, Octobres	ante diem sextum Idus ...	ante diem sextum Idus ...	ante diem sextum Idus ...	ante diem sextum Idus ...
9	ante diem septimum Idus ...	ante diem quintum Idus ...	ante diem quintum Idus ...	ante diem quintum Idus ...	ante diem quintum Idus ...
10	ante diem sextum Idus ...	ante diem quartum Idus ...	ante diem quartum Idus ...	ante diem quartum Idus ...	ante diem quartum Idus ...
11	ante diem quintum Idus ...	ante diem tertium Idus ...	ante diem tertium Idus ...	ante diem tertium Idus ...	ante diem tertium Idus ...
12	ante diem quartum Idus ...	pridie Idus ...	pridie Idus ...	pridie Idus ...	pridie Idus ...
13	ante diem tertium Idus ...	Idibus Ianuariis, Augustis, Decembribus	Idibus Aprilibus, Iuniis, Septembribus, Novembribus	Idibus Februariis	Idibus Februariis
14	pridie Idus ...	ante diem undevicesimum Kalendas Februarias, Septembres, Ianuarias	ante diem duodevicesimum Kalendas Maias, Iulias, Octobres, Decembres	ante diem sextum Kalendas Martias	ante diem sextum Kalendas Martias
15	Idibus Martiis, Maiis, Iuliis, Octobribus	ante diem duodevicesimum Kalendas ...	ante diem septimum decimum Kalendas ...	ante diem quintum decimum Kalendas ...	ante diem quintum decimum Kalendas ...
16	ante diem septimum decimum Kalendas Apriles, Iunias, Augustas, Novembres	ante diem septimum decimum Kalendas ...	ante diem sextum decimum Kalendas ...	ante diem quartum decimum Kalendas ...	ante diem quartum decimum Kalendas ...

17	ante diem sextum decimum Kalendas ...	ante diem sextum decimum Kalendas ...	ante diem quintum decimum Kalendas ...	ante diem tertium decimum Kalendas ...	ante diem tertium decimum Kalendas ...
18	ante diem quintum decimum Kalendas ...	ante diem quintum decimum Kalendas ...	ante diem quartum decimum Kalendas ...	ante diem duodecimum Kalendas ...	ante diem duodecimum Kalendas ...
19	ante diem quartum decimum Kalendas ...	ante diem quartum decimum Kalendas ...	ante diem tertium decimum Kalendas ...	ante diem undecimum Kalendas ...	ante diem undecimum Kalendas ...
20	ante diem tertium decimum Kalendas ...	ante diem tertium decimum Kalendas ...	ante diem duodecimum Kalendas ...	ante diem decimum Kalendas ...	ante diem decimum Kalendas ...
21	ante diem duodecimum Kalendas ...	ante diem duodecimum Kalendas ...	ante diem undecimum Kalendas ...	ante diem nonum Kalendas ...	ante diem nonum Kalendas ...
22	ante diem undecimum Kalendas ...	ante diem undecimum Kalendas ...	ante diem decimum Kalendas ...	ante diem octavum Kalendas ...	ante diem octavum Kalendas ...
23	ante diem decimum Kalendas ...	ante diem decimum Kalendas ...	ante diem nonum Kalendas ...	ante diem septimum Kalendas ...	ante diem septimum Kalendas ...
24	ante diem nonum Kalendas ...	ante diem nonum Kalendas ...	ante diem octavum Kalendas ...	ante diem sextum Kalendas ...	ante diem sextum Kalendas ...
25	ante diem octavum Kalendas ...	ante diem octavum Kalendas ...	ante diem septimum Kalendas ...	ante diem quintum Kalendas ...	ante diem bis sextum Kalendas ...
26	ante diem septimum Kalendas ...	ante diem septimum Kalendas ...	ante diem sextum Kalendas ...	ante diem quartum Kalendas ...	ante diem quintum Kalendas ...
27	ante diem sextum Kalendas ...	ante diem sextum Kalendas ...	ante diem quintum Kalendas ...	ante diem tertium Kalendas ...	ante diem quartum Kalendas ...
28	ante diem quintum Kalendas ...	ante diem quintum Kalendas ...	ante diem quartum Kalendas ...	pridie Kalendas ...	ante diem tertium Kalendas ...
29	ante diem quartum Kalendas ...	ante diem quartum Kalendas ...	ante diem tertium Kalendas ...		pridie Kalendas ...
30	ante diem tertium Kalendas ...	ante diem tertium Kalendas ...	pridie Kalendas ...		
31	pridie Kalendas ...	pridie Kalendas ...			